

DOI 10.31909/26168774.2020-(46)-8
УДК 314.116(=135.2)(477.74)Р«18»

Віктор ДРОЗДОВ*

ЧИСЕЛЬНІСТЬ МОЛДОВСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ПРИДУНАЙСЬКИХ МІСТ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.

У статті досліджено зміни чисельності та питомої ваги молдовського населення придунайських міст Південної Бессарабії впродовж першої половини ХІХ ст. На основі аналізу архівних документів, статистичних даних, матеріалів особового походження та наукових праць було визначено місце молдован в етносоціальній структурі міського населення Тучкова (Ізмаїла), Кілії та Рені, розглянуто процеси розселення молдован у придунайському регіоні, розкрито динаміку чисельності представників молдовського етносу в придунайських містах. Встановлено, що питома вага молдован в етносоціальній структурі населення придунайських міст не зменшувалася впродовж першої половини ХІХ ст., незважаючи на інтенсивну колонізацію Південної Бессарабії. Автор вказує на розбіжності в даних різних історичних джерел щодо чисельності молдовського населення, наголошуючи на перспективі подальшого дослідження етнодемографічних процесів у придунайському регіоні.

Ключові слова: *придунайські міста, молдовани, Південна Бессарабія, етнічна структура, динаміка міського населення.*

Постановка проблеми. Процеси колонізації Південної Бессарабії в першій половині ХІХ ст. істотно вплинули на етнічну структуру населення краю. В результаті сформувався особливий полікультурний регіон, де проживало велике розмаїття етнічних груп, жодна з яких не мала переважної більшості. Особливий інтерес викликають придунайські міста, в яких етносоціальна структура населення мала специфічні риси внаслідок їхнього прикордонного розташування й торговельного значення. В цьому контексті варто зробити історико-етнодемографічний аналіз змін чисельності молдовського населення, питома вага якого була однією з найбільших в регіоні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема етнокультурного розмаїття населення Бессарабії відображена в численних наукових працях, проте питанням етносоціальної структури населення придунайських міст й динаміки чисельності етнічних груп у першій половині ХІХ ст., в тому числі молдован, присвячено недостатньо уваги. Дослідження молдовського населення міст Південної Бессарабії проводилося в рамках вивчення етнодемографічних процесів регіону й представлено в низці робіт радянських та сучасних істориків. Серед радянських дослідників важливий внесок у вивчення етносоціальної структури населення придунайських міст зробили В. М. Кабузан, В. С. Зеленчук, В. І. Жуков, Я. С. Гросул та І. Г. Будак. Дослідженню етнічної структури краю та характеристик окремих етнічних груп південнобессарабських міст у першій половині ХІХ ст. присвячені роботи вітчизняних дослідників Л. Ф. Циганенко,

---

* Дроздов В., кандидат історичних наук, доцент, Ізмаїльський державний гуманітарний університет, e-mail: victordroz dov.84@gmail.com.

С. Б. Кузьміної (Майданевич), А. Ю. Балицького, В. В. Дроздова та інших. Етнодемографічні процеси в Південній Бессарабії вивчаються сучасними молдовськими та російськими вченими, зокрема М. В. Бабілуновою, І. Ф. Греком, Д. Поштаренку, С. Г. Суляком та іншими.

Мета статті. Автор статті поставив за мету визначити місце молдован в етнічній структурі населення придунайських міст, а також розкрити динаміку чисельності й питомої ваги молдовського населення.

Виклад основного матеріалу дослідження. До приєднання Бессарабії до Російської імперії південна її частина входила до складу Османської імперії, а фортеці й міста Ізмаїл, Кілія та Рені (Томарово) були важливими військовими та торговельними пунктами. В період російсько-турецької війни 1806-1812 рр. вони перейшли під управління російського командування. В цей час за ініціативою генерал-майора С. О. Тучкова було закладено передмістя фортеці Ізмаїл, яке отримало в 1812 р. статус міста й назву на честь свого засновника – Тучков.

Із 1812 р. придунайські міста перебували у складі Томаровського й Бендерського цинутів (повітів) Бессарабської області, а в 1818 р. місто Тучков, фортеця Ізмаїл та місто Рені увійшли до складу Ізмаїльського повіту, а фортеця й місто Кілія – Акерманського. У 1830 р. Тучков (Ізмаїл), Рені, Кілія з околицями та посад Вилкове були включені до Ізмаїльського градоначальства.

Як зазначають Я. С. Гросул та І. Г. Будак, характерною рисою соціальної структури населення Бессарабії була достатньо висока питома вага міського населення порівняно з іншими регіонами Російської імперії. Зокрема, згідно з переписами населення в 1834 та 1850 рр. у Бессарабії проживало близько 24% міського населення¹. Це пояснюється значним розвитком у регіоні ремесла й торгівлі, незважаючи на низький рівень промислового виробництва. Крім того, в придунайських містах мешканці, що займалися рибальством та землеробством, також були зараховані до міського стану.

Відомості про етнічний склад придунайських міст та, зокрема, про кількість молдовського населення в перше десятиріччя після приєднання краю до Російської імперії містяться в переписах населення та відомостях міської поліції, що зберігаються у фондах Комунальної установи «Ізмаїльський архів» та Національного архіву Республіки Молдова. Серед важливих джерел з етнічного складу населення Бессарабії в першій половині XIX ст. можна виокремити «Опис Бессарабської області» П. П. Свіньїна, «Статистичний опис Бессарабії» С. І. Корніловича, а також праці А. О. Скальковського та О. Зашука.

За даними А. О. Скальковського до 1812 р. у фортеці Ізмаїл, крім військ, проживало 697 родин (до 3 000 осіб), 456 з яких були молдовськими. Після укладення Бухарестського договору поступово молдовани й греки почали переселятися до м. Тучков².

О. Ю. Балицький, досліджуючи «Формулярний опис мешканців фортеці Ізмаїл» за 1810 р., нараховує 471 молдовську родину, переважна частина з яких переселилася з-за Дунаю. Частина молдовського населення, яка раніше проживала в Ізмаїлі, повернулася з фортеці Кілія, де тимчасово переховувалася від бойових

¹ Гросул, Я. С., Будак, І. Г. (1967). Очерки истории народного хозяйства Бессарабии (1812–1861). Кишинев: Карта Молдовеняскэ. С. 48-49.

² Скальковский, А. А. (1849). Измайльское градоначальство в 1847 году. *Журнал Министерства внутренних дел*. Вып. 25. С. 386.

дій³. Проте аналізуючи формулярні описи мешканців фортеці Ізмаїл Л. Ф. Циганенко зазначає, що на початку 1812 р. на території Ізмаїльської фортеці мешкало лише 223 представники молдавського етносу, тоді як у передмісті – 1 200 молдован⁴.

Згідно з «Відомістю станів міста Тучкова» від 4 листопада 1813 р., в місті проживало 710 молдован, що складало 25,32% від загальної кількості населення. У фортеці Ізмаїл нараховувалось 128 представників молдовського стану⁵. За результатами перепису населення за 1817 р. у м. Тучков, фортеці Ізмаїл та прилеглих хуторах проживало 1 812 молдован (18 родин дворянського стану та 415 родин простого стану)⁶.

Відомості про народонаселення, що були складені Ізмаїльською міською поліцією за 1818 р., дають розгорнуту інформацію про етнічний склад міста та його околиць, у тому числі щодо чисельності молдован. Так, у м. Тучков нараховувалось 1 283 молдованина (17,27%), а у фортеці Ізмаїл – 161 (23,81%)⁷. Таким чином, за п'ять років чисельність молдован зросла більш ніж у 1,8 рази, проте їхня питома вага зменшилася на 8,05%. У переписі населення Ізмаїльської міської поліції за 1820 р. зафіксовано лише 690 молдован⁸. При цьому слід врахувати, що й за іншими етнічними станами дані перепису за 1820 р. істотно відрізняються від відомостей за 1818 р.

У власності молдовського населення, відповідно до перепису за 1817 р., знаходились 271 будинок, 72 землянки, 27 лавок, 6 вітряних млинів та 5 льохів⁹. Більшість молдован займалася землеробством, однак у переписі зустрічаються також такі види занять як виноробство, рибальство, торгівля, садівництво, цирульництво, кушнірство, теслярство, кравецьке ремесло та інші промисли. Слід зазначити, що роль молдован як етнічної групи в полікультурному середовищі Тучкова (Ізмаїла) є досить великою. Так, у «Відомостях про розбудову міста Тучкова» за 1815 р. вказано, що при закладанні передмістя Тучкова одна з головних шести вулиць називалася «Молдаванською»¹⁰.

Згідно з відомостями П. П. Свиньїна, в 1816 р. в м. Кілія проживало 1 366 молдован, що складало 39% населення¹¹. Проте за іншими джерелами, зокрема переписом населення за 1817 р., у місті нараховувалось 1 280 молдован (342

³ Балицький, О. Ю. (2013). Етнонаціональний склад населення м. Ізмаїл у першій третині XIX ст. *Філологічна освіта у поліетнічному просторі: регіональний досвід*: Збірник наукових статей / за ред. Т. Шевчук. Ізмаїл: РВВ ІДГУ; «СМИЛ». С. 296.

⁴ Циганенко, Л. Ф. (2013). Етнічний склад населення фортеці Ізмаїл на початку XIX ст. (за матеріалами місцевого архіву). *Етнічна історія народів Європи*. Вип. 41. С. 22.

⁵ Комунальна установа «Ізмаїльський архів» (далі – КУІА), ф. 514, оп. 1, спр. 9. Ведомости о состоянии народонаселения, сельского хозяйства, промышленности, домостроений за 1813-1814, 1816, 1818-1819 гг., 16 апреля 1813 г. – 24 декабря 1819 г., арк. 60-63.

⁶ Arhiva Națională a Republicii Moldova (далі – ANRM), f. 5, inv. 2, d. 495. *Журнал переписи сословий по Бессарабской области*, 1819 г., р. 245.

⁷ КУІА, ф. 514, оп. 1, спр. 12. Ведомости о состоянии народонаселения, сельского хозяйства, промышленности, домостроений в городе и принадлежащих ему хуторах. 14 октября 1817 г. – 24 марта 1818 г., арк. 44.

⁸ КУІА, ф. 514, оп. 1, спр. 33. Формулярное описание жителей города Тучкова и крепости Измаил с указанием национального состава и рода занятий. 1820 г., арк. 44.

⁹ ANRM, f. 5, inv. 2, d. 495. *Журнал переписи сословий по Бессарабской области*. 1819 г., pp. 3, 54.

¹⁰ (1815). Известие о построении города Тучкова. *Сын Отечества, исторический, политический и литературный журнал*. Вып. 26. С. 50-51.

¹¹ Свиньин, П. П. (1867). Описание Бессарабской области, в 1816 году. Записки Одесского общества истории и древностей. Т. 6. С. 303.

родини), що складало 34,52% від загальної чисельності населення міста. Переважно молдовани займалися землеробством, а також рибальством та торгівлею. У власності молдован знаходились 234 будинки, 16 лавок і 10 млинів¹².

Про етнічний склад м. Рені П. П. Свиньїн не згадував, вказуючи, що «...в місті нараховується близько 300 обивательських будинків. Головна частина мешканців складається з болгар, греків. Околиці також заселяються вихідцями з-за кордону...»¹³. В переписі м. Рені за 1818-1819 рр. етнічні групи, крім «великоросійської та малоросійської породи» та євреїв, також не виокремлюються¹⁴. У свою чергу, С. Б. Кузьміна вказує, що в 1817 р. в Рені проживало 52% молдован¹⁵.

За підрахунками В. М. Кабузана, станом на 1818 р. молдовське населення Буджака складало 33 307 осіб (36,98%). На території Ізмаїльського повіту питома вага молдован складала 34,71%, а Акерманського – 32,77%¹⁶. При цьому він називав таку чисельність молдован у придунайських містах: у м. Тучков (Ізмаїл) – 1 605 (14,16%), у м. Кілія – 1 463 (34,41%), у м. Рені – 983 особи (53,22%)¹⁷.

Процеси колонізації Південної Бессарабії охопили й придунайські міста. За підрахунками В. М. Кабузана, населення придунайських міст з 1818 по середину 50-х рр. XIX ст. збільшилося понад у 2,5 рази¹⁸. При цьому важливу роль у формуванні населення придунайських міст відіграло переселення мешканців з-за кордону, в тому числі з Молдовського князівства. О. Защук писав: «У південні ж повіти, вони [Молдовани – авт.] переселились у нещодавній час, займаючи місця, залишені кочовими ногайцями. Майже всі резеші, більша частина царан, значна частина міщан та казенних поселян належать до цього племені»¹⁹.

Перша хвиля переселення розпочалася після завершення російсько-турецької війни 1806-1812 рр. За відомостями А. О. Скальковського, з 1790 по 1820 рр. до Південної Бессарабії переселилося близько 9 тис. молдовських селян-царан²⁰. Поряд з припливом населення Бессарабської області відбувався його відтік за кордон, викликаний погіршенням економічного становища та епідемією чуми. В. М. Кабузан зазначав, що на початку 1814 р. з Бессарабської області, передусім з південних цинутів, виїхало до 3 тис. родин молдован і болгар²¹.

У 20-х рр. XIX ст. після поразок повстань у Дунайських князівствах до Бессарабії, за словами В. І. Жукова, переселялись тисячі мешканців Молдавії та Волощини. Проте встановити дійсну кількість осілих у містах переселенців

¹² ANRM, f. 5, inv. 2, d. 448. Ведомости переписи населения г. Килии. 1819 г., pp. 1-22.

¹³ Свиньїн, П. П. (1867). Описание Бессарабской области, в 1816 году. Записки Одесского общества истории и древностей. Т. 6. С. 314.

¹⁴ ANRM, f. 5, inv. 2, d. 497. Журнал переписи населения г. Рени. 2.IX.1918 – 1.VII.1819, pp. 23-28.

¹⁵ Кузьміна, С. Б. (2015). Трансформації етносоціальної структури населення Бессарабії (перша половина XIX ст.). Дис... канд. іст. наук. Чернівці: ЧНУ ім. Юрія Федьковича. С. 97.

¹⁶ Кабузан, В. М. (1974). Народонаселение Бессарабской области и левобережного Приднестровья (конец XVIII – первая половина XIX ст.). Кишинев: Штиинца. С. 36.

¹⁷ Там само. С. 92-96.

¹⁸ Там само. С. 92-148.

¹⁹ Защук, А. (1862). Материалы для географии и статистики России, собранные офицерами Генерального штаба. Бессарабская область. Ч. 1. Санкт-Петербург. С. 151.

²⁰ Скальковский, А. А. (1850). Опыт статистического описания Новороссийского края. Ч. 1. География, Этнография и Народосчисление Новороссийского края. Одесса: В тип. Л. Нитче. С. 255-256.

²¹ Кабузан, В. М. (1974). Народонаселение Бессарабской области и левобережного Приднестровья (конец XVIII – первая половина XIX ст.). Кишинев: Штиинца. С. 29.

неможливо через відсутність точних відомостей²². У свою чергу, за підрахунками В. М. Кабузана, з 1817 по 1827 рр. населення Акерманського, Ізмаїльського та Бендерського цинутів збільшилось на 22 559 осіб, з яких за рахунок міграцій – 6 509 осіб²³.

Незважаючи на послаблення процесів заселення Бессарабської області в 30-х рр. XIX ст., переселення з Молдавії в Бессарабію продовжилось. За даними В. І. Жукова, в 1834 р. з Молдовського князівства прибуло 117 родин, частина з яких осіла в Кілії. Бессарабський військовий губернатор П. О. Антонович повідомляв, що з 1845 по 1866 рр. до Бессарабії було відкрито шлях для безпаспортних вихідців з Молдовського князівства, які «приходили щорічно тисячами»²⁴.

Слід зазначити, що в південних повітах Бессарабської області етнопонаціональний склад населення відрізнявся від іншої її території. Якщо в північних (крім Хотинського) та центральних повітах більшість населення складала молдовани, то в Акерманському та Ізмаїльському повітах їхня вага була значно нижчою. При цьому, як вказує В. М. Кабузан, у першій половині XIX ст. відбувався процес повільного падіння питомої ваги молдован Бессарабської області разом зі швидким зростанням їхньої абсолютної чисельності²⁵.

Наприкінці 20-х рр. XIX ст. питома вага молдован в придунайських містах змінилася. Згідно з відомостями С. І. Корниловича, в 1827 р. у Буджаку проживало 112 722 особи, з яких молдован – 37 859²⁶. У м. Кілія проживало 1 694 представника молдовського етносу (46,14% від загальної кількості населення), в м. Тучков – 1 272 (14%), в м. Рені – 669 (32,38%)²⁷. У цілому, з 1817 по 1827 рр. питома вага молдован Південної Бессарабії знизилася з 36,98% до 33,94% (в Ізмаїльському повіті – з 34,71% до 29,35%, в Акерманському – з 32,77% до 31,05%). При цьому в придунайських містах питома вага молдован збільшилася з 20,14% до 24,65%.

Аналізуючи статистичні відомості про народонаселення місцевих органів, можна помітити суттєві розбіжності зі статистичними матеріалами С. І. Корниловича. Наприклад, згідно з відомостями по м. Тучков, наданими начальником міської поліції полковником Гінгліном в 1833 р., в місті проживало лише 520 молдован міщанського стану або 9,3% населення²⁸. Відповідно до річного звіту за 1850 р., в Кілії проживало 1 610 молдован (30,48% населення),

²² Жуков, В. И. (1964). Города Бессарабии 1812–1861 годов (очерки социально-экономического развития) Кишинев: Картя Молдовеняскэ. С. 60.

²³ Кабузан, В. М. (1974). Народонаселение Бессарабской области и левобережного Приднестровья (конец XVIII – первая половина XIX ст.). Кишинев: Штиинца. С. 40.

²⁴ Жуков, В. И. (1964). Города Бессарабии 1812–1861 годов (очерки социально-экономического развития) Кишинев: Картя Молдовеняскэ. С. 61.

²⁵ Кабузан, В. М. (1974). Народонаселение Бессарабской области и левобережного Приднестровья (конец XVIII – первая половина XIX ст.). Кишинев: Штиинца. С. 56.

²⁶ Корнилович, С. И. (1899). Статистическое описание Бессарабии собственно так называемой, или Буджака, с приложением генерального плана его края, составленное при гражданской съемке Бессарабии, производившей по высочайшему повелению размежевание земель оной на участки с 1822 по 1828-й год Аккерман: Аккерманское земство. С. 25.

²⁷ Там само. С. 118, 375, 384.

²⁸ КУИА, ф. 56. оп. 1. спр. 128. Статистические сведения о состоянии крепостей, городов и сел Гаджикурдской волости Измаильского градоначальства за 1832-1834 годы. 17 мая 1832 г. – 14 апреля 1836 г., арк. 59.

тобто менше ніж наприкінці 1820-х рр.²⁹. Враховуючи природній приріст населення міст у першій половині XIX ст., точність цих даних викликає сумніви.

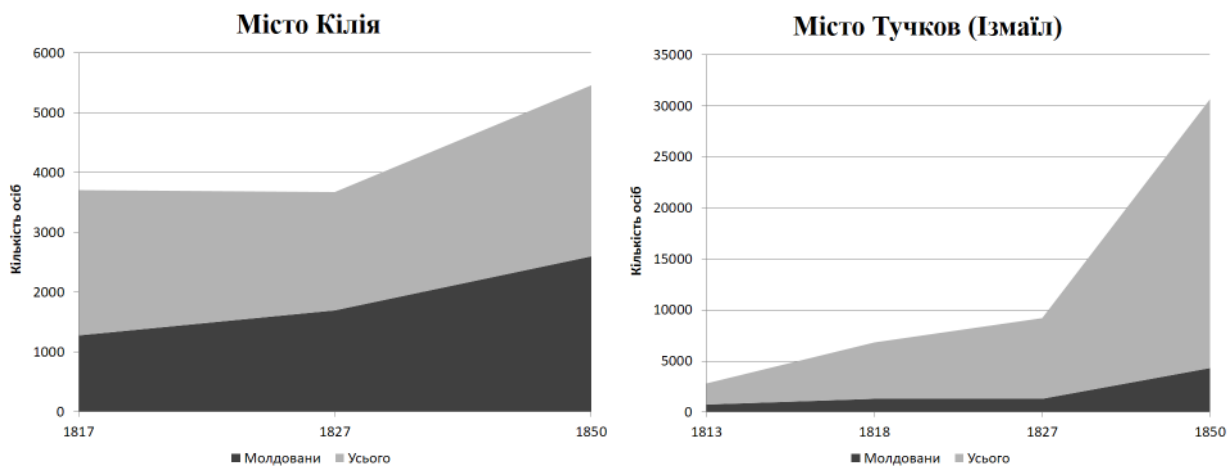
Інформація про кількість молдован міщанського стану в придунайських містах міститься в матеріалах ревізьких казок 8-го та 9-го народних переписів населення Російської імперії за 1834-1835 рр. та 1850 р., які укладались представниками міського управління.

За даними 8-го народного перепису, в м. Кілія враховано 1 283 міщанина (692 чоловіка та 591 жінка), що належали до молдовського етносу³⁰. До ревізької казки м. Тучков за 1835 р. було занесено 1 151 міщанин молдовського стану (609 чоловіків і 402 жінки), а також ще 404 особи із поселення Ларги (213 чоловіків та 191 жінка), які були зараховані до міщан у 1833 р.³¹

У м. Рені відповідно нараховувалося 880 міщан (452 чоловіки та 428 жінок)³². Результати 9-го народного перепису показують, що в 1859 р. в м. Ізмаїл нараховувалося 1 579 міщан молдовського етносу (1 359 чоловіків і 1 219 жінок)³³, у м. Рені – 1 458 (779 чоловіків і 679 жінок). Крім цього, 346 осіб м. Рені були зараховані до «Ново-Молдавської громади» (175 чоловіків і 171 жінка)³⁴.

За даними В. М. Кабузана, в середині 50-х рр. XIX ст. молдовани складали 51,4% населення Бессарабії. Їхня питома вага в південних повітах була значно меншою: в Акерманському – 27,48% (30 725 осіб), в Ізмаїльському – 15,04% (19 629 осіб). Чисельність представників молдовського етносу в придунайських містах була такою: в м. Ізмаїл – 4 228 осіб (14%), у м. Кілія – 2 600 осіб (47,6%), в м. Рені – 2 730 осіб (32,38%)³⁵.

Динаміка чисельності молдовського населення та його питома вага в придунайських містах проілюстровані на наведених нижче діаграмах, складених автором.

²⁹ ANRM, f. 2, inv. 1, d. 5446. Годовой отчет о состоянии Бессарабской области за 1850 год. 14.1.1850 г. – 21.10.1852 г. р. 92.

³⁰ ANRM, f. 134, inv. 2, d. 27. Ревизская сказка Измаильского уезда. г. Килия, 1835 г. р. 168.

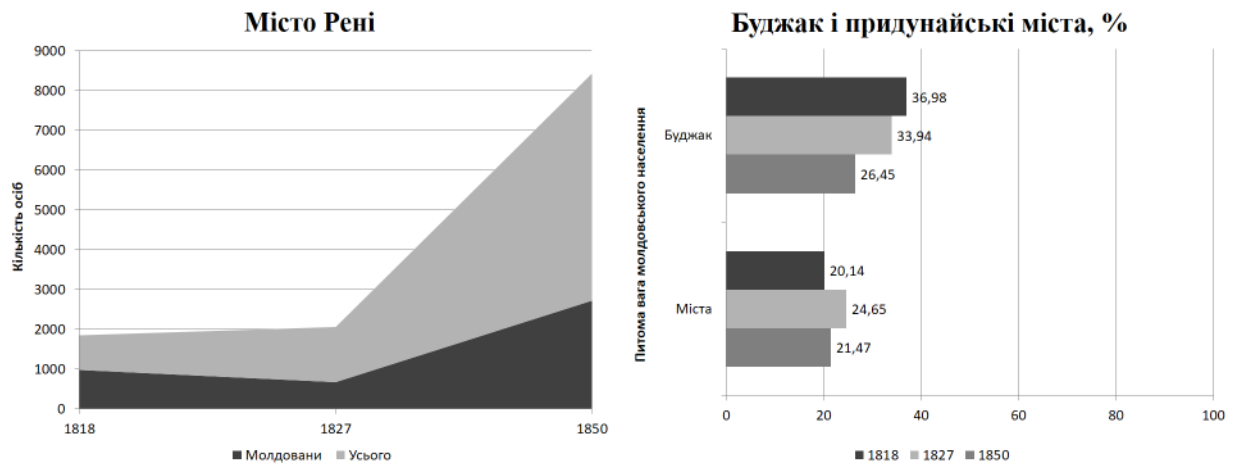
³¹ ANRM, f. 134, inv. 2, d. 129. Ревизская сказка Измаильского уезда. г. Тучков, 1836 г. рр. 490, 512.

³² ANRM, f. 134, inv. 2, d. 777. Ревизская сказка Измаильского уезда. г. Рени, 1835-1836 гг. р. 120.

³³ ANRM, f. 134, inv. 2, d. 211. Ревизская сказка Измаильского уезда. г. Тучков, 1850-1851 гг. р. 326.

³⁴ ANRM, f. 134, inv. 2, d. 222. Ревизская сказка Измаильского уезда. г. Рени, 1850 г. рр. 293, 408.

³⁵ Кабузан, В. М. (1974). Народонаселение Бессарабской области и левобережного Приднестровья (конец XVIII – первая половина XIX ст.). Кишинев: Штиинца. С. 145-148.

Висновки. Наведені статистичні дані дозволяють зробити певні узагальнення. По-перше, впродовж першої половини XIX ст. чисельність молдовського етносу в придунайських містах збільшилась майже в 3 рази (найбільший приріст був у м. Тучков (Ізмаїл), найменший – у м. Кілія). По-друге, питома вага молдован у придунайських містах порівняно з повітами не скоротилася, а навпаки, зросла на 1,43%. Зокрема, в м. Кілія частка молдован зросла порівняно з 1818 р. на 13% (при цьому збільшення питомої ваги молдован відбулось у першій половині XIX ст.). У м. Тучков (Ізмаїл) співвідношення молдован практично не змінилося. Зменшилась питома вага молдован лише в м. Рені й склала майже 21% (при цьому зменшення відбулося лише в першій третині XIX ст.).

Динаміка зростання молдовського етносу мала свою специфіку в кожному з міст, однак майже не відрізнялася від інших етнічних груп. Так, у м. Тучков (Ізмаїл) чисельність українців та росіян у другій чверті XIX ст. зростала більш стрімко, ніж молдован. При цьому був помітний приріст інших етнічних груп, передусім євреїв, пиома вага яких до 1850-х рр. була ненабагато меншою, ніж молдован. У м. Кілія та м. Рені динаміка зростання молдовського населення була більш інтенсивною, ніж українського та російського.

Незважаючи на наявність архівних та статистичних даних про чисельність молдовського населення придунайських міст у першій половині XIX ст., існують значні розходження між ними. У зв'язку з цим необхідним є подальший пошук та аналіз джерел, який дозволить уточнити рух молдовського населення придунайських міст у досліджуваній період. Варто також зазначити, що вивчення соціального складу й діяльності молдовського населення придунайських міст у першій половині XIX ст., їх взаємодії з іншими етнічними групами майже не проводилось, тому є досить актуальним і перспективним.

Література:

Балицький, О. Ю. (2013). Етнонаціональний склад населення м. Ізмаїл у першій третині XIX ст. *Філологічна освіта у поліетнічному просторі: регіональний досвід*: Збірник наукових статей. За ред. Т. Шевчук. Ізмаїл: РВВ ІДГУ; «СМИЛ». С. 296-298.

Гросул, Я. С., Будак, И. Г. (1967). Очерки истории народного хозяйства Бессарабии (1812–1861). Кишинев: Картя Молдовеняскэ. 400 с.

Жуков, В. И. (1964). Города Бессарабии 1812–1861 годов (очерки социально-экономического развития) Кишинев: Карта Молдовеняскэ. 252 с.

Защук, А. (1862). Материалы для географии и статистики России, собранные офицерами Генерального штаба. Бессарабская область. Ч. 1. Санкт-Петербург. 553 с.

(1815). Известие о построении города Тучкова. *Сын Отечества, исторический, политический и литературный журнал*. Вып. 26. С. 41-53.

Кабузан, В. М. (1974). Народонаселение Бессарабской области и левобережного Приднестровья (конец XVIII – первая половина XIX ст.). Кишинев: Штиинца. 158 с.

Комунальна установа «Ізмаїльський архів» (далі – КУІА), ф. 56, оп. 1, спр. 128. Статистические сведения о состоянии крепостей, городов и сел Гаджикурдской волости Измаильского градоначальства за 1832-1834 годы. 17 мая 1832 г. – 14 апреля 1836 г., 154 арк.

КУІА, ф. 514, оп. 1, спр. 9. Ведомости о состоянии народонаселения, сельского хозяйства, промышленности, домостроений за 1813-1814, 1816, 1818-1819 гг.. 16 апреля 1813 г. – 24 декабря 1819 г., 198 арк.

КУІА, ф. 514, оп. 1, спр. 12. Ведомости о состоянии народонаселения, сельского хозяйства, промышленности, домостроений в городе и принадлежащих ему хуторах, 14 октября 1817 г. – 24 марта 1818 г.. 63 арк.

КУІА, ф. 514, оп. 1, спр. 33. Формулярное описание жителей города Тучкова и крепости Измаил с указанием национального состава и рода занятий. 1820 г.. 273 арк.

Корнилович, С. И. (1899). Статистическое описание Бессарабии собственно так называемой, или Буджака, с приложением генерального плана его края, составленное при гражданской съемке Бессарабии, производившей по высочайшему повелению размежевание земель оной на участки с 1822 по 1828-й год Аккерман: Аккерманское земство. 523. IV с.

Кузьміна, С. Б. (2015). Трансформації етносоціальної структури населення Бессарабії (перша половина XIX ст.). Дис... канд. іст. наук. Чернівці: ЧНУ ім. Юрія Федьковича. 256 с.

Свиньин, П. П. (1867). Описание Бессарабской области, в 1816 году. Записки Одесского общества истории и древностей. Т. 6. С. 175-322.

Скальковский, А. А. (1849). Измаильское градоначальство в 1847 году. Журнал Министерства внутренних дел. Вып. 25. С. 374-422.

Скальковский, А. А. (1850). Опыт статистического описания Новороссийского края. Ч. 1. География, Этнография и Народосчисление Новороссийского края. Одесса: В тип. Л. Нитче. 364 с.

Циганенко, Л. Ф. (2013). Етнічний склад населення фортеці Ізмаїл на початку XIX ст.(за матеріалами місцевого архіву). *Етнічна історія народів Європи*. Вип. 41. С. 20-24.

Arhiva Națională a Republicii Moldova (далі – ANRM). f. 2, inv. 1. d. 5446. Годовой отчет о состоянии Бессарабской области за 1850 год. 14.1.1850 г. – 21.10.1852 г.. 355 р.

ANRM, f. 5, inv. 2. d. 448. Ведомости переписи населения г. Килии. 1819 г., 112 р.

ANRM, f. 5, inv. 2. d. 495. Журнал переписи сословий по Бессарабской области. 1819 г.. 245 р.

- ANRM, f. 5, inv. 2, d. 497. Журнал переписи населения г. Рени, 2.IX.1918 – 1.VII.1819, 38 p.
- ANRM, f. 134, inv. 2, d. 129. Ревизская сказка Измаильского уезда. г. Тучков. 1836 г.. 512 p.
- ANRM, f. 134, inv. 2, d. 27. Ревизская сказка Измаильского уезда. г. Килия. 1835 г. 168 p.
- ANRM, f. 134, inv. 2, d. 211. Ревизская сказка Измаильского уезда. г. Тучков. 1850-1851 гг. 326 p.
- ANRM, f. 134, inv. 2, d. 222. Ревизская сказка Измаильского уезда. г. Рени. 1850 г. 408 p.
- ANRM, f. 134, inv. 2, d. 777. Ревизская сказка Измаильского уезда. г. Рени, 1835-1836 гг., 120 p.

REFERENCES

- Balytskyi, O. Yu. (2013). Etnonatsionalnyi sklad naselennia m. Izmail u pershii tretiini KhIKh st. Filolohichna osvita u polietnichnomu prostori: rehionalnyi dosvid: Zbirnyk naukovykh statei / za red. T. Shevchuk. Izmail: RVV IDHU; «SMYL». S. 296-298.
- Grosul, Ja. S., Budak, I. G. (1967). Ocherki istorii narodnogo hozjajstva Bessarabii (1812–1861). Kishinev: Kartja Moldovenjaskje. 400 s.
- Zhukov, V. I. (1964). Goroda Bessarabii 1812–1861 godov (ocherki social'no-jekonomicheskogo razvitija) Kishinev: Kartja Moldovenjaskje. 252 s.
- Zashhuk, A. (1862). Materialy dlja geografii i statistiki Rossii, sobrannye oficerami General'nogo shtaba. Bessarabskaja oblast'. Ch. 1. Sankt-Peterburg. 553 s.
- Izvestie o postroenii goroda Tuchkova. (1815). Syn Otechestva, istoricheskij, politicheskij i literaturnyj zhurnal. Vyp. 26. S. 41-53.
- Kabuzan, V. M. (1974). Narodonaselenie Bessarabskoj oblasti i levoberezhnogo Pridnestrov'ja (konec HVIII – pervaja polovina HIIH st.). Kishinev: Shtiinca. 158 s.
- Komunalna ustanova «Izmail'skyi arkhiv» (dali – KUIA), f. 56, op. 1, spr. 128. Statisticheskie svedenija o sostojanii krepostej, gorodov i sel Gadzhikurdskoj volosti Izmail'skogo gradonachal'stva za 1832-1834 gody, 17 maja 1832 g. – 14 aprelja 1836 g., 154 ark.
- KUIA, f. 514, op. 1, spr. 9. Vedomosti o sostojanii narodonaselenija, sel'skogo hozjajstva, promyshlennosti, domostroenij za 1813-1814, 1816, 1818-1819 gg., 16 aprelja 1813 g. – 24 dekabrja 1819 g., 198 ark.
- KUIA, f. 514, op. 1, spr. 12. Vedomosti o sostojanii narodonaselenija, sel'skogo hozjajstva, promyshlennosti, domostroenij v gorode i prinallezhashhiih emu hutorah, 14 oktjabrja 1817 g. – 24 marta 1818 g., 63 ark.
- KUIA, f. 514, op. 1, spr. 33. Formuljarnoe opisanie zhitelej goroda Tuchkova i kreposti Izmail s ukazaniem nacional'nogo sostava i roda zanjatij, 1820 g., 273 ark.
- Kornilovich, S. I. (1899). Statisticheskoe opisanie Bessarabii sobstvenno tak nazyvaemoj, ili Budzhaka, s prilozheniem general'nogo plana ego kraja, sostavlennoe pri grazhdanskoj s'emke Bessarabii, proizvodivshej po vysochajshemu poveleniju razmezhevanie zemel' onoj na uchastki s 1822 po 1828-j god Akkerman: Akkermanskoe zemstvo. 523, IV s.
- Kuzmina, S. B. (2015). Transformatsii etnosotsialnoi struktury naselennia

Bessarabii (persha polovyna KhIKh st.). Dys... kand. ist. nauk. Chernivtsi: ChNU im. Yurii Fedkovycha. 256 s.

Svin'in, P. P. (1867). Opisanie Bessarabskoj oblasti, v 1816 godu. Zapiski Odesskogo obshhestva istorii i drevnostej. T. 6. S. 175-322.

Skal'kovskij, A. A. (1849). Izmail'skoe gradonachal'stvo v 1847 godu. Zhurnal Ministerstva vnutrennih del. Vyp. 25. S. 374-422.

Skal'kovskij, A. A. (1850). Opyt statisticheskogo opisanija Novorossijskogo kraja. Ch. 1. Geografija, Jetnografija i Narodoschislenie Novorossijskogo kraja. Odessa: V tip. L. Nitche. 364 s.

Tsyhanenko, L. F. (2013). Etnichni sklad naselennia fortetsi Izmail na pochatku KhIKh st.(za materialamy mistsevoho arkhivu). Etnichna istoriia narodiv Yevropy. Vyp. 41. S. 20-24.

Arhiva Națională a Republicii Moldova (dali – ANRM), f. 2, inv. 1, d. 5446. Godovoj otchet o sostojanii Bessarabskoj oblasti za 1850 god, 14.1.1850 g. – 21.10.1852 g., 355 p.

ANRM, f. 5, inv. 2, d. 448. Vedomosti perepisi naselenija g. Kili, 1819 g., 112 p.

ANRM, f. 5, inv. 2, d. 495. Zhurnal perepisi soslovij po Bessarabskoj oblasti, 1819 g., 245 p.

ANRM, f. 5, inv. 2, d. 497. Zhurnal perepisi naselenija g. Reni, 2.IH.1918 – 1.VII.1819, 38 p.

ANRM, f. 134, inv. 2, d. 129. Revizskaja skazka Izmail'skogo uezda, g. Tuchkov, 1836 g., 512 p.

ANRM, f. 134, inv. 2, d. 27. Revizskaja skazka Izmail'skogo uezda, g. Kiliya, 1835 g., 168 p.

ANRM, f. 134, inv. 2, d. 211. Revizskaja skazka Izmail'skogo uezda, g. Tuchkov, 1850-1851 gg., 326 p.

ANRM, f. 134, inv. 2, d. 222. Revizskaja skazka Izmail'skogo uezda, g. Reni, 1850 g., 408 p.

ANRM, f. 134, inv. 2, d. 777. Revizskaja skazka Izmail'skogo uezda, g. Reni, 1835-1836 gg., 120 p.

Drozdov V. The Moldovan population of the Danube cities in the first half of the 19th century

The change in the number and proportion of the Moldovan population in the Danube cities of Southern Bessarabia in the first half of the 19th century was investigated in the article. Based on the analysis of archival documents, statistical data, narrative materials and scientific works, the place of Moldovans in the ethnosocial structure of the urban population of Tuchkov (Izmail), Kiliya and Reni was determined. The number of the Moldovan ethnic group in the Danube cities in the first years after the region's accession to the Russian Empire was revealed, as well as their economic and social status was described. The author characterized the features of the Moldovans migration to the territory of Southern Bessarabia during the first half of the 19th century and the processes of their resettlement in the Danube cities. Based on the data of the 8th and 9th Russian Empire censuses, the number of the Moldavian bourgeoisie in the Danube cities was determined. The article finds that the decline in the proportion of Moldovans in Southern Bessarabia, caused by the intensive colonization of the region in the first half of the 19th century, did not affect the Danube cities. At the same time, the article emphasizes that the dynamics of the Moldovan ethnic group had its own specifics in each of the cities. The author points to discrepancies in data on the number of Moldovan population in different historical sources. Therefore, it is necessary to further search and analyze the sources, which will clarify the movement of the Moldovan population of the Danube cities in the period under review.

Key words: *Danube cities, Moldovans, Southern Bessarabia, ethnic structure, population dynamics.*